

Prețulu

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl.,
pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa
cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu
cu post'a în lăintrulu monarchiei
pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl.
— În străinatate pe 1 anu 10 fl.
său 22 franci, pe 6 luni 5 fl. său
11 franci; — numeri singuratici se
dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Ori-ce inserate,
se platescu pe serie, său linia, cu
litere merunte garmondu, la prim'a
publicare câte 7 cr., la adou'a și a
trei'a câte 6 cr. v. a. și preste aceea
30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.
Prenumeratiunile se potu face în
modulu celu mai usioru prin assem-
natiunile postei statului, adresate de
a dreptulu la Redactiunea Diariului
Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 82.

Sibiu, 13/25 Octobru 1879.

Anulu II.

Banci rurali.

Adeca institute de bani, din care se pòta luà inprumutu și locuitorii sateni cultivatori de pamentu, cu interese mai usiòre, pe ani mai multi, cu amortisatiune și fàra multime de formalitati, a caroru implinire se'i coste atàta, în càtu se le fia totu un'a, ori s'aru inprumutà dela usurari, ori dela banca.

Pe la începutulu anului 1878, pre candu se asteptà sanționarea statutelor banței rurale pentru proprietarii mici din Ungari'a, noi discutaramu acèsta cestiune de viètia în Nrii 2, 3 et 4 ai „Observ.“ Mai tardiu reveniramu din nou la dens'a; èra conclusiunea nòstra fu totudeauna, cà ne indoimu fòrte multu de folosulu practiculu și salvatoru, ce ar potea trage poporulu nòstru românescu din acea banca, și cà noi trebuie se ne ocupamu di si nòpte de marea cestiune, cum se pòta scapà poporulu nostru în altu modu, pe alta cale, prin alte institute, de ruina totale, sau mai respicatu: din ghiarele camatariloru, alu caroru numeru este legionu. Totu în Nrii susu citati deterramu si unu estrasu din statutele acelei banței, pe care lectorii îngrijati de starea poporatiunei voru binevoi a si-le reinprospetà, si a esplicà bine poporului condițiunile pe langa care cei lipsiti potu ridicà bani, pe ipotec'a loru de mosia, după ce voru fi formatu între sinesi consortiuri (reuniuni, companii, tovarosii.)

Ce s'a intemplatu cu acea banca dela B.-Pest'a de unu anu încòce? După ce statutele ei desbatute și criticate cu anii întregi au trecut prin ambele camere legislative, în fine au fostu și sanționate de càtra monarhu. După alte traganari de câteva luni, și precum se spune, după mari intrigi, adunarea generale de actionari alese în 31 Augustu a. c. pe membrii directiunei. Ce se vedi inse! din acea alegere intrigata rezultà unu scandalu din cele mai rari; cà-cì adeca càtiva membrii alesi, cu fostulu ministru Stef. Bitto în frunte, declarara în publicu, cà ei nu voru siedealaurea cu càtiva individi alesi în directiune, din cauza cà n'au nici-o încredere în trensii. Din ce cauza? Pentru-cà dn. Bitto îi scià de omeni rapitori și insielatori, cari avea și anume de scopu se spolie die lumea. Urmarea fu, cà în 4 Septembriu toti membrii alesi în directiune isi detera dimissiunea în corpore, și asia se curmà de-ocamdata scandalulu; a remasu înse rusinea și blamagiulu asupra celoru compromisi. Directiunea nu este compusa nici până astadi.

Cu acea ocaziune mai esi la lumina inca si una alta secatura mare. Esistà în B.-Pest'a si până acuma una banca rurale de caracteru privatu. Participantii la aceea sciindu bine cà ei ambla camu „in càrja“, se facusera și ei actionari la acèsta banca rurale noua, înse numai cu scopu, cà se strabata cu planulu de a'si încorporà banc'a loru la cea noua, cu tòte passivele ei. Se întielege cà nouii actionari le multiamira fòrte frumosu pentru acea generositate neasteptata, dara o respinsera cu taria.

Acestea sciri le avemu după „Pesti Napló“ inca din Nr. 214 dela 5 Sept. a. c., se potu inse citi și în alte diarie. Ele sunt pline de invetiatura pentru ori-si cine si cu atàtu mai multu pentru noi. Scimu cà politicastrii de fantasia isi batu jocu de noi, cà-cì ventilamul neincetatu cestiuni practice, din sfer'a economiei nationale și politice, cà recomandam studiarea loru si aplicarea pre càtu se pòte, a genialelor doctrine care au schimbatu cu totulu faci'a Europei apusene și meridionale, precum si a Americi septentrionale; înse toti barbatii de statu càti judeca mersulu lucruriloru cu sange rece sunt convinsi, cà acelea au se prefaca faci'a lumii, din care popòrale càte nu le voru adoptà si aplicà, au se dispara fòra urma si fòra mila, în man'a totoruru fraseloru gòle, mai-mutite după nihilisti, si a „versuintiloru“ de ocaziune.

„P. Napló“ recomanda mesurile cele mai aspre

contra șarlataniloru càti se încerca se puna man'a pe averile publice, si cere cà membrii directiunei se fia cernuti prin sit'a dèsa. „Banulu este ochiulu dracului“, dicu romanii nostrii. Se nu fia de ajunsu, cà nou'a lege comerciale tîne de chica si stringe în pinteni pe directori, facèndu'i responsabili pentru toti pasii loru, ci trebuie cà si actionarii se'si deschida bine ochii atunci candu îi alegu, èra apoi daca isi au averea loru angagèta la cutare banca, se nu le fia lene a merge în localu, a se informà de apròpe si pe indelete despre starea ei. Directoriloru onesti carii au manile curate, li se face prin acèsta adevèrata placere si unu bunu servitiu. Las' se se tèmea functionarii nu numai de directori, ci si de actionari, de proprietarii averei.

Banci trebuie se fia, se esiste în secolulu în care traimu; nici o natiune ce pretinde a fi civilisata, nu mai pòte se prosperedie fòra banci, sau adeca fòra creditu. Dara precum elementele din natura, fòra care nu ar potea esistà nici-unu corpu organicu si nici o planta pre pamentu, facu uneori si stricatiuni mari, asia e si cu cele mai bune institutiuni omenesci atunci, candu sau ómeni simplii se folosescu reu de ele, sau alti ómeni de nimicu, insielatori, rapaci și depravati, lucra spre ruin'a concetatiuniloru.

Scrisuri fonciari.

Adunarea generale a institutulu Albin'a din Sibiu a decisu în Martiu a. c. a emite asia numite scrisuri ipotecarie, prin a caroru posesiune poporulu se se pòta inprumutà de capitaluri modeste, mai eftine, si pre mai multi ani. Planu fòrte salutariu este acesta, si e de doritu cà elu se fia realizatu càtu se pòte mai curendu. Se nu mai asteptamù cà se ne cada de airea mur'a în gura, èra în locu de mure se între vespi. Dela banc'a rurale din B.-Pesta pòte se se ajute tòta lumea, romanii înse voru fi cei mai din urma carii se voru ajutà vreodata, preste dieci de ani. Nu noi o dicemù acèsta. Citèsca ori-cine criticele càte s'au scrisu în acèsta materia, chiaru si după sanționarea legii respective. Cei mai buni economi nationali magiari tragu la mare indoièla folosulu acelei banței, èra caus'a principale o affa în organizatiunea fòrte complicata, care va cere spese mari, prin urmare va scumpi preste mesura capitalulu inprumutatu asia, càtu cei nevoiti a'lu inprumutà, voru cadea din putiu în lacu, dintr'o usuraria în alt'a.*) Curatu o spunu economistii din Ungari'a. Acei agricultori sateni cari voru lua bani inprumutu dela banc'a rurale, pe ipoteca indoita, cu mari ceremonii, prin midiulocirea agentiloru, samsariloru și advocatiloru, tîneti minte cà ei sunt datori mai de multu la usurari cumpliti, si acum voru se ia dela banca, pentru-cà se platèsca la usurariulu taiatu inpregiuru sau baptisatu; este înse prea tardiu, cà-cì datori'a loru s'a indoit si întreit prin abnormitatea usurei; ei isi facu numai ilusuni; preste puçinu li se va vende mosi'a pe pretiu de nimicu, èra ei voru apucà sau calea Dobrogei, sau a Bosniei, ori cà se voru baga „slugi“, „dileri (zsellér)“, „curialisti“, cu neveste cu totu, pe la proprietarii noi taiati inpregiuru, carii au cumparatu mosiile mai multoru grafi, baroni și ale altoru domni mari. Èta, asia se stingu si disparu mai alesu locuitorii romani din unele tînuturi ale Banatulu si facu locu altoru colonisti mai destepti decàtu ei, condusi mai alesu de preoti întielepti, religiosi si cu totulu devotati natiunei loru.

Transilvani'a.

— Sibiu, 24/12 Oct. Afacerile si scirile economice au ajunsu a fi în dilele nòstre una din cestiunile principale de care se ocupa press'a;

*) A se vedè în fòi'a national-economica titulata Nemzetgazdasági Szemle An. c. III fasc. B.-Pest'a 1879 critic'a prea bine întemeiata, scrisa de Alexandru Bujanovics, pag. 223—238.

èra rezultatulu tristu alu recoltei dintru o parte a Ungariei le dà inportantia si mai mare. Pentru comunele lipsite din Banatu ministeriulu a incuviintiatu unu inprumutu de 200,000 fl. v. a. pe langa conditiuni, care de se voru implini din partea deregatoriiloru în cugetu curatu, cà nu cumva se faca specula blastemata cu banii statulu, nefericitii locuitori au se simtia usiorare multa. Va fi fòrte interessantu a vedè, în ce modu inteligenti'a si anume preotimea va fi poporulu spre ajutoriu cu bunele sale consilie, pentru-cà în urm'a fòmetei se nu remana fòra oi sufletesci. Într'aceea scirile despre lipsa și saracia càte au ajunsu chiaru si la dieta prin deputatii din Ungari'a superiòra, sunt multu mai triste decàtu cele din Banatu, în càtu se pare cà în acelea parti nu voru ajutà sutele de mii, ci numai miliònele. S'au adevèritu, cà locuitorii mai multoru comune se voru ajunge cu victualiele càte au, abia până în Ianuariu a. viit., èra despre cereali de sementia nici vorba nu pòte fi.

Acea stare de lipsa din Ungari'a începù se aiba si asupra pretiuriloru în piatiile Transilvaniei influentiã însemnata. Asia între altele, în piati'a Sibiulu hectolitru de gràu curatu, în greutate dela 76—80 kilogr. s'a urcatu în dilele din urma dela 8 fl. la 9 până în 10 fl. v. a., celu amestecatu stà între 7.80 și 8.60; secar'a până la 5.50; papusoiulu (cucuru) până la 5 fl.; ordiu 4.40 până 4.80; cartofi 1.30—1.50; mazarea 6.50; lintea 10 fl. până 10.50; fasolea 6.50 până la 7 fl. Carnari'a: 1 kilogr. de vita 42—46 cr., de porc 38—40 cr., de oie 26—28 cr. Caus'a scumpirei nu este vreo lipsa locala, ci transporturile mari de cereali pe calea ferata la Ungari'a.

Până în 17 Oct. pretiurile la Brasiovu erau notate mai eftine decàtu aici, ceea ce se esplicu din distanti'a mai mare până la piatiile Ungariei. Asia acolo gràulu curatu èra 8 fl. 60 cr., de midiulocu 8 fl.; secar'a 5.10; papusoiulu 4.60; mazarea 5.60; lintea 7.90; fasolea 4.50 și cartofi 1 fl.

Precum audimu, ministeriulu dete ordinu si la prefectii din Transilvani'a, cà se'si castige prin subprefecti sciri exacte despre rezultatele economice ale locuitoriloru; se crede înse, cà cu esceptiune de una parte din comit. Hunedòrei, de alt'a din Solnocu-Doboca și de unele tînuturi secuiesci, locuitorii Transilvaniei voru esi binisioru până în Maiuluniu viitoru.

Culesulu de vii sau storsulu, precum se dice în Banatu, este apròpe terminatu, èra informatiunile despre rezultate differu fòrte tare; combinandu înse din tòte, se pòte sustienè cu multa probabilitate, cà acela pe Ternavi, pe Murasiu dela Alb'a la vale, si în regiunile orasielor Miercurea și S.-Sebesiu, va fi mai bunu decàtu în anulu trecut, în calitate si cantitate; èra pe la Clusiu și Murasieni reu.

În piati'a din Sibiu se vinde mustulu vedr'a de Ardealu (8 cupe = 10³/₄ litre francese) dela 90 cr. până 1 fl. 10 cr. v. a.; èra celu cumparatu din vii renumite până la 1 fl. 50 cr. Ferice de cine'lu pòte tîné, cà se'lu facu vinu vechiu de 2—3 ani.

În tòm'n'a acèsta, cà si în alti ani, diarele èrasi înregistrèdia casuri de mòrte urmata în celariele pe unde ferbe mustulu. Necum poporulu nedusu la scòla, dara nici multi carturari nu sciuni până în secolulu acesta, cà gazulu ce se desvòlta din fermentatiunea mustulu, o mòra cà unu assassinu. Nici macaru atunci candu mergu înainte cu luminare aprinsa si vedu cà s'a stinsu, nu pricepu cà mòrtea fu care o a stinsu.

Casurile de incendiu, la care nu incetamù a reflectà, pentru-cà dòra s'aru mai asigurà si ai nostrii, sunt totu la ordinea dilei. În 17 Oct. se intemplara si în tînutulu Sibiulu èrasi doue casuri funeste. În comun'a Vestemu (fosti granitari), pe unu ventu tare si pre candu ómenii erau pe la vii, escandu-se focu într'o siura, din aceea se prefacura în censusa diece siuri cu tòta strinsur'a ce avusera bietii ómeni în trensele, au arsu si càtiva rimatori. A fostu înse adevèrata provedintiã pentru comuna, cà aflandu-se din intemplantu acolo domnulu capitanu

Valeanu dela regim. 31 de pedestrima, cu exemplulu seu curagiosu si cu energiósese mesuri luate de domni'a sa, comun'a fu salvata de unu desastru teribile, care s'ar fi comparatu cu celu cumplitu din 1/13 Martiu 1849, candu insurgentii secui dupa ocuparea Sibiului prefacura in cenusia partea cea mai mare a acelei comune, se intielege, din colegialitate, cà-ci serviseru unii cá si altii 85 de ani cá granitarii sub aceleasi stindarde si sub aceeasi comanda.

In aceeasi nópte au arsu si in comun'a vecina Nou.

— Espositiunea de manufacture, producte economice si de vite, deschisa la Desiu in 16 Octobru prin dn. prefectu br. D. Bánffy, esi multu mai buna decâtu ar fi crediutu chiaru urdiorii ei. Desiulu este unu orasielu cu 900 de case si vreo 4500 locuitori, dintre carii preste 1000 sunt romani, preste 3000 magiari, restulu jidovi si puçini germani, e inse capital'a comitatului. Aci se infintiase de puçini ani o filiala a societatei agronomice din Clusiu. Membrii ei se invoisera cá in fiacare anu se faca câte o mica espositiune de producte, apoi ésa ori-cum, numai se fia spre indemnul locuitorilor. Espositiunea din a. 1878 a fostu representata numai prin 192 concurenti, adeca mai multu numai orasieni si proprietari de prin pregiuru. In anulu acesta pana la deschidere au trimisu obiecte 805 persóne. Localu pentru tóte n'au avutu, le inpartira inse la trei locuri. Spesele inpreunate cu espositiunea s'au scosu mai multu numai din taxe de intrare. Cá se póta intrá cineva la tóte trei localurile pre totu timpulu câtu tine espositiunea deschisa, platesce 1 fl.; pentru a intrá câte odata in tóte trei, platesci câte 10 cr. = 30. Bilete gratis sau de onóre nu se dau la nimeni; ar fi si o insulta a voi se faci presentu de 10 sau 30 cr. la cineva, pe care ilu costa 10—30 florini venirea si petrecerea la espositiune. Se spune cà in dio'a de antaiu au fostu preste 4000 de persóne din locu si din afara, intre cari la loculu antaiu sunt numiti generalulu Türr, com. Ales. Teleki fostu colonelu de insurgenti s. a. Arangearea fu simpla, nu mai mutita dupa cele mari de milióne; n'au lipsitu inse mese intinse pentru ospetare si toaste resunatórie, precum nici balulu si teatru de dilettanti.

Discursulu dlui br. Bánffy fu plinu de verva si de entusiasmu nationale. Dsa incepù cu axiom'a regelui Fridericu II: „Nici o natiune nu pier altumentrea, decâtu numai din culp'a sa.“ Mare adeveru!

— (Dela comitetulu subdespartimentului III alu Asociatiuneitransilv. cu resiedinti'a in Sibiu.) In siedinti'a de Joi a acestui subcomitetu, care este unulu dintre cele mai active, au venitu la desbatere diferite obiecte inportante, cari merita se fia aduse la cunoscintia.

Comitetulu publicase unu concursu cu premiu de fl. 25 pentru invetiatoriulu celu mai distinsu in pomaria, din tienutulu subdespartimentului. La acesta au competitu invetiatoriulu din Talmacelu, dlu Ioanu Banciu si corpulu invetiatorescu din Resinari. Ajutoriulu s'au acordatu celui de antaiu, care dovedise unu progressu fórte bunu in decursulu anului.

La cele 4 premie à 1 galbenu pentru tese invetiatoresci, nu a fostu nici unu competente. Invetiatoriulu harnicu si altcum este datoriu a se pregati câtu mai bine pentru propunerile sale in scóla; cu atátu mai virtosu o póte face acésta candu i-se ofere si ceva remuneratiune separata. De aceea ne miràm, cà din atátia invetiatori buni càti avem, nu s'au aflatu nici baremi patru insi, cari se'si ia puçina ostenéla si se puna pe charthia vre-una din prelegerile practice, de care meditéza in scóla cu elevii? Speràm, cà la terminulu urmatoriu, vomu fi fericiti a relatá, despre unu resultatu favorabile alu premiilor ce se voru inparti cu alta ocasiune. Pentru orientarea interesatiloru amintim cá, cu respectu la tese, nu este nici-o restringere. Fia-cine isi póte alege ori-ce tema, din ori-care ramu de studii propuse in scóla, si se o elaboreze dupa inpregiurari, mai lunga séu mai scurta.

Sum'a de fl. 25 ce se destinase cá premiu de càrti pentru copii seraci de pe teritoriulu subdespartimentului, s'a decisu a se dá in parti egali celoru trei protopresbiteri din tienutu, cá aceia se le inpartia dupa cum voru aflá densii de bine si la timpulu se notifice comitetului.

Ultimulu obiectu alu siedintiei a fostu cestiunea adunarei generale, carea in a. acestu nu s'a potutu tiené pana acum. O parte a membriloru presentu a fostu de parere, cá acésta se se amane pana la anulu venitoriu; cealalta a staruitu, cá la totu casulu se se tiena in a. acestu. Votulu presiedin-

telui a dirimatu in favorea cestoru din urma. Ast-modu adunarea generala s'a statoritu pe diu'a de 2 Novembre cal. nou, si dupa cum s'a decisu in adunarea precedentu, se va tiené in comun'a Gura-riu, unde speràm, cà ne vomu intalni mai multi din giurulu acesta, ceea-ce este cu atátu mai de doritu, cu câtu cà numai asia se va poté realisá cu timpulu acelu scopu salutariu, la care tintesce idei'a subdespartimentelor. Se facemu domniloru, si puçinu, dar' se facemu, cà-ci totusi e mai bine, de câtu se siedemu cu manile in sinu. P.-P.

Romania.

— La revisiunea constitutiunei. Mare di a fostu cea din 6/18 Octobru a. c. pentru Romania si pentru toti romanii.

Unu vechiu adagiu latinescu dice, cà este mai tare acelu omu care se scie invinge pe sine insusi, decâtu acelu ce cuceresce fortaretiele cele mai tari. Pline erau sufletele reprezentantiloru Romaniei in cestiunea jidovésca de o aversiune ce se parea neinvinsa; dara patriotismulu lor si sentimentele nationali desvoltate si trecute printr'unu focu curativu, dóra cá nici-odata de ani 32 incóce, le luminara in fine mintile, pentru cá prin votulu lor se spuna Europei odata pentru totudeauna, cà Romania este a romaniloru si cà va remanea in veci patria romanésca. Acelu votu inse mai are si altu intielesu de cea mai mare inportantia. Din momentulu in care presedentele camerei constituante ilu enuntia, cestiunea jidovésca disparù de pre teritoriulu Romaniei si in loculu ei remase o cestiune simpla, cunoscuta la tóta lumea, in tóte staturile, adeca cestiunea de indigenatu, de naturalisatiune, relativa de aci incolo la toti strainii, din ori-ce tíera, de ori-ce origine si de ori-care confessiune religiósá, christiani de secte diverse, mohamedani shiiti si sunniti, mosaici talmudisti orthodoxi sau reformati, budhisti, dalai-lamaisti, inchinatori de focu etc. Tocma pentru aceea inse pre noi, cá vecini in patri'a nóstra cu Romania si totu-odata cá romani, trebue se ne interesedie indouitu si intreitu articlulu fundamentale 7 din Constitutiune, asia cum se modificà acela in 6/18 Octobru. Sciti cà mai alesu dela 1866 in Romania domnia o mare confusiune de idei, relative la indigenarea suditoru straini, inse nascuti romani, buna-óra din Transilvania, Ungaria, Bucovina, Bassarabi'a, Bulgari'a, Macedoni'a, Tessali'a, Epiru, Greci'a etc, pe unde mai locuescu miliónele de romani. Caus'a erá, cà articoliu respectivi despre indigenarea suditoru straini, nascuti si crescuti romani, erau interpretati indo ue trei sensuri, in câtu petentii mai nici-odata nu scia de ce se se tína. De aci incolo au se scia toti romanii din alte tíeri, cà in Romania voru fi considerati de straini, cá ori-care jidovu, turcu, unguru, germanu, austriacu, russu etc. si cà potu se'si castige indigenatulu numai in conditiunile articolulu 7 din Constitutiune. Din acestea cause, pre candu ilu reproducemu si noi la loculu acesta, ilu recomandamu celei mai depline atentiuni a lectoriloru nostrii, spre a'lu citi si a se familiarisá cu tóte punctele si ameruntele lui cu atátu mai virtosu, cà comunicatiunea locuitoriloru de dincóce cu ai Romaniei devine pre di ce merge mai frequenta, precum si cà in diet'a Ungariei inca se dete dilele acestea in desbatere unu proiectu de lege pentru indigenatu.

Art. 7 asia cum s'a votátu, suna:

„Proiectu de lege pentru revisiunea art. 7 din Constitutiune.

Art. unicu. In loculu art. 7 din Constitutiune, care se revisuesce, se va pune urmatoriulu:

Art. 7. Diferinti'a de credintia religiósá si confessiuni, nu constitue in Romania o piedica spre a dobandi drepturile civili si politice si a le exercitá.

§. 1. Strainulu, fara osebite de religiune, supusu sau nesupusu unei protectiuni straine, póte dobandi inpamenteniura cu conditiunile urmatoare:

a) Va adressá guvernului cererea de naturalisare, in care va areta capitalulu ce possede, professiunea sau meseri'a ce exercita si vointi'a de a'si stabili domiciliulu in Romania.

b) Va locui, in urm'a acestei cereri, diece ani in tíera si va dovedi, prin faptele sale, cà este folositoriu ei.

§. 2. Potu fi scutiti de stagiú:

a) Acei cari voru fi adusu in tíera industrii, inventiuni utile sau talente distinse, sau cari voru fi fundatu aci stabilimente mari de comerciulu sau de industria.

b) Acei cari, fiindu nascuti si crescuti in Romania din parinti stabiliti in tíera, nu s'au bucuratu nici unii nici altii vre odata de o protectiune straina.

c) Acei cari au servitu sub drapelu in timpulu resboiului pentru independintia, voru potea fi naturalisati in modu colectiv, dupa propunerea guvernului, printr'o singura lege si fara alte formalitati.

§. 3. Naturalisarea nu se póte acordá, de câtu prin lege si in modu individualu.

§. 4. O lege speciala va determiná modulu prin

care strainii voru potea stabili domiciliulu lor pe teritoriulu Romaniei.

§. 5. Numai Romanii, sau cei naturalisati romani, potu dobandi inmobile rurale in Romania.

Drepturile pana acum castigat sunt respectate.

Conventiunile internationale astadi esistente remanu, in vigóre cu tóte clausele si terminulu coprinsu intr'insele.“

Espunere de motive.

Domniloru deputati,

In urm'a desbateriloru cari au avutu locu in privinti'a proiectului presentatu de noi pentru revisiunea art. 7 din Constitutiune, crediendu de cuviintia a procede la óre-care modificatiuni in sensulu diferiteloru idei care s'au emis, amu constatatu cà nu in fondu, ci mai multu in forma au esistatu óre-care divergente intre opiniunile care s'au emis. Fiindu dar intielesi asupra naturei proiectului nostru, cà elu nu contine de câtu dispositiuni de naturalisatiune, precum si cà aplicarea principiului inscriu in capulu art. 7, se face prin sistemu de naturalisare individuala, amu procesu la urmatoarele modificatiuni, care, dupa cum veti vedea, nu altera intru nimicu esenti'a séu spiritulu proiectului presentatu d-vóstra.

Astfelu dara, am mantienutu principiulu din capulu art. 7 relativu la egalitatea de drepturi civili si politice, ne facendu modificare de câtu numai in privinti'a modulu de aplicare a acestui principiu.

Astfelu, am specificatu, prin acestu proiectu de Constitutiune tóte formele si conditiunile, prin care se póte obtiené naturalisatiunea, mantinenduse stagiulu de 10 ani cá traditionalu la noi, si contienutu dejá in art. 16 alu codulu civilu.

Amu prevediutu asemenea tóte dispensele de stagiú, ceea ce erá o consecintia necesaria a fixarei stagiului de 10 ani, cá regula generala.

Amu mantienutu principiulu naturalisatiunei individuale si prin lege speciala, mentionandu totu de-odata, cá o lipsa simtita de toti, cá este trebuintia a se decretá o lege pentru fixarea domiciliului.

Amu formulatu in altu modu modificarea art. 8 din codulu civilu, prevediuta in paragrafulu 4 alu proiectului nostru.

Asemenea amu mantienutu restrictiunea relativa la dobandirea proprietatei rurale, pe care persistamu a o considerá cá unu dreptu politicu.

Cátu despre paragrafulu 3 din proiectulu nostru relativu la provinci'a Dobrogea, amu socotitu cà elu se póte suprimá fara nici unu inconvenientu, de óre-ce Constitutiunea nóstra nu se aplica de câtu la Romania de dincóce de Dunare. Afara de acésta, acolo nu esista nici inegalitate pentru cauza de religiune, nici inconveniente relative la proprietatea rurala, spre a potea preocupá pe legiuitoru, intru a usá de paliative in acésta privintia. Adaogendu pe langa acestea si asigurari date de guvernulu, cà in curendu ne va presentá unu proiectu pentru organisarea acestei provincii, credu cà amu facutu bine se suprimamu, cá inutilu, acestu paragrafu 3 din proiectulu nostru.

Totu prin proiectulu astfelu modificatu, continuamu de a mantiné si a recunósce trebuintia unei aplicari imediate a principiului inscriu in capulu acestui proiectu. Acésta aplicare se va potea face si mai cu inlesnire, indata ce va disparea actualulu art. 7 din Constitutiunea nóstra. De aceea, intre casurile de dispensa de stagiú amu prevediutu cà voru fi naturalisati, cu acésta dispensa si, intr'unu modu colectiv, printr'o singura lege, aceia cari au servitu sub drapelu, si in timpulu resboiului pentru independintia.

Cu modulu si in form'a acésta, credu, d-loru deputati, cà prin proiectulu ast-felu modificatu, fara alteratiunea essentiei proiectului nostru primitiv, si la care au aderatu si guvernulu, v'ati convinsu pe deplin, cà nu v'amu presentatu de câtu unu proiectu de naturalisatiune pura, cu sistemulu unei aplicatiuni imediate in limitele potintieloru impuse de interesele nóstre nationale si economice, si cà ast-felu vomu potea obtiné sufragiele unei maioritati inportante, atátu de necesaria in cestiuni de asemenea natura.

Raportoru, D. Gianu.

— (Continuare din discursulu ministrului de esterne Bas. Boerescu.) Comitetulu Aliantie Israelite, alu carui proiectu ilu luamu aci, mergea pana a cere emanciparea chiaru a Evreiloru supusi straini, in destulu numai se fia fostu nascuti in tíera.

Dupa unele din ultimele paragrafe ale acestui proiectu, se dedeau drepturi si Evreiloru straini, nascuti din tíera, de a optá pentru nationalitatea romana, si a face acésta optiune printr'o simpla declaratiune la municipalitatea locala. Acestu scopu urmaresce in realitate cá se ajunga Aliantie Israelite, si este bine a se sci acésta, atátu de tíera, catu si de Europ'a.

Inse, trebue se adaogemu, cà nicairi nu s'a luat in seriosu acésta pretensiune estravaganta a Aliantie Israelite. Ide'a nu a avutu nici unu echo in lumea diplomatica.

Asia dara, seriosu vorbindu, a fostu vorba numai de o emancipare pe categorii si de o naturalisare individuala.

Cá mandatariulu alu tíerei, reprezentandu ideile natiunii, eu nu am potutu a me pronuntia in strainatate, de câtu pentru sistemulu naturalisarii, cá modu de aplicare a principiului din art. 44.

Am espusu, fara nici o esagerare, nevointiele tíerei, trebuintiele ei economice si positiunea sa esceptionala. Am aretatu cum, in cestiunea Evreiloru, tíera se afla in positiune a nu poté esecutá principiulu din art. 44 de câtu cu timpulu si gradatu, éra nu in masse si de odata. Elementulu acesta israelitu este atátu de numerosu la noi, si a statulu prea multu isolatu, pentru

că o natiune mica că a noastră, se pōta de odata a introduce în viēti'a politica și a adoptă unu asia mare elementu eterogenu, care nu este inca destulu de asimilatu. A trebuitu dara se aretu poteriloru că natiune romane, cu totu respectulu ce are pentru dinsele, cu tōta dorintia cea mai sincera de a le avé recunōscerea, i este peste potintia de a poté resolve cestiunea pe bas'a emanciparii, fia generala, fia pe categorii. Prin urmare, amu disu că singurul midiolocu ce are guvernulu spre a esecutā principiulu admisu si adoptatu este de a 'i face aplicarea pe bas'a naturalisarii individuale, primindu, pentru că se dea o si mai mare garantia despre lealitatea cu care se adopta principiulu din art. 44 de a face o aplicare imediata a acestuiu principiu asupra aceloru Israeliti supusi romani cari s'aru gasi asimilati.

Acēsta am facutu, d-nii mei, si nimicu mai multu; cā-ci a se fi mai incercatu a face pe poteri se intielega art. 44 altufelu de cum l'au intielesu, erā impossibilu si timpu perdutu. Erā in destulu a ne intielege asupra modulu de aplicare a acestuiu articolu.

Din acēsta scurta espunere d-vōstra vedeti, d-loru deputati, cā mai nainte de a plecā eu, guvernulu nostru avea dejā formate bazele proiectulu ce v'a prezentatu asta-di.

D. Ionescu a cautatu se insinuedie cā acestu proiectu l'amu fi lucratu dupa instructiunile ce primisemu de afara; si cā, pe urma, amu fi calcatu si acele instructiuni. Se fia disu acēsta unu novitiu, unu nou parlamentaru, nu m'asiu fi miratu. Dara me miru cā acēsta se dice de unu vechiu parlamentaru, de unu fostu ministru cā d. Ionescu.

D-lui scie cā eu nu poteamu vorbi de cātu conformu cu instructiunile ce aveamu din tiēra, si aceste instructiuni se margineau chiaru in bazele proiectulu convenitu dejā între noi. Aceste baze se afla tōte trecute in memoriulu meu; ele se afla in actele diplomatice ce am avutu onōre a ve citi trei ore in siedintia secreta, acte care intr'o di au se vedia lumin'a si din care urmasii nostri, cā si contemporanii, au se vedia dēca am aপরতু drepturile tierei cu poterea si convictiunea unui omu de buna credintia, care are consciintia datoriei sale.

Apoi candu d. Ionescu cunōscē tōte acestea, cum mai face insinuarile ce ati auditu? Bazele proiectulu sunt coprinse in memoriu si ele sunt formulate mai inaintea plecarii mele, si totu asia cum le vedeti in proiectulu ce v'amu prezentatu.

Asia dara instructiunile, dupa care am lucratu in strainatate, erau date numai din tiēra; cā-ci noi cunōscēmu dejā vointia si potintia natiunii, si mergeamu numai se espunu in strainatate aceea ce natiunea potea dā, *limit'a possibilelui*.

Mai trebuiā inca se asicuramu pe poteri, cā cu acēsta natiunea nu intielege a violā art. 44, nici a se departā dela respectulu datoritu poteriloru semnatare, ci cauta numai a impacā interesele legitime ale sale cu cerintiele diplomatice.

Spre a ve probā cele ce afirmu, se imi permiteti a citā inca ceva din memoriu. La pagin'a 16, dicu:

„Prin mesurile ce elu arēta, guvernulu se crede in positiune a resolvā tōte dificultatile situatiunii ce 'i s'a facutu.

„Pentru viitoru aceste dificultati nu voru mai esistā; aplicarea larga, completa, fara reserva, a principiulu egalitatii religiōse prin *naturalisarea individuala*, nu mai lasa nici o indoiēla intru acēsta.

„Pentru trecutu, guvernulu, voindu se dea proba despre bun'a-vointia si lealitatea sa, va propune Camereloru de-a acordā imediatu si fara stagi calitatea de cetatieni aceloru din Israeliti supusi romani, cari voru fi datu probe de asimilare cu cei-lalti locuitori. Condițiunea sociala, starea de cultura intelectuala, servitiile date, voru fi luate in considerare spre a stabili list'a aceloru Evrei si voru deveni atēata motive de presumpțiune, cā asimilarea este indestulātore pentru cā *naturalisarea* se se pōta pronuntā fara periculu“

Si mai la vale, dupa ce constatāmu repulsiunile ce au Romanii pentru categorii, adaogāmu:

„Cu sistemulu listeloru, nu numai principiulu inseris in art. 44 va fi respectatu, dara inca si va primi o aplicare imediata.“

Si pentru cā Europ'a se cunōscā mai bine bazele proiectulu nostru, resumāmu ast-felu aceste baze, la pag. 19:

„Partile esentiale ale proiectulu guvernului romanu se potu resumā asia: „Afirmarea in Constitutiune a principiulu egalitatii credintieloru din punctulu de vedere civilu si politicu;”

„Aplicarea acelu principiu pentru viitoru prin *naturalisarea individuala* si pentru trecutu prin *naturalisarea imediata*, asupra propunerii guvernului, in favōrea aceloru Evrei supusi romani, cari aru potea se fia considerati cā asimilati cu natiunea, a carei viētia politica voru inpartasi.“

Vedeti dara, d-loru, cā noi amu fostu fōrte corecti, noi amu declarat Europei, francu si lealu, cā sistemulu emanciparii este impossibilu, si cā nu potemu merge de cātu cu acela alu naturalisarii. De ce opozitiunea voese se ne faca a vorbi altu-felu de cātu amu vorbitu?

(Va urmā)

— P. S. O telegrama a biroului de corespondentia ne anuntia, cā in 23 l. c. senatulu a primitu proiectulu de revisuire alu camerei cu 56 contra 2 voturi. Acestu votu alu senatulu a fostu salutatu cu mare entusiasm.

Britani'a mare.

Câteva sciri noue, venite din capital'a Britaniei interessēdia pe tōta lumea. Generalii englesi au ocupatu in fine tōta cetatea fortificata Cabulu,

care este capital'a tierei Afganistanu; soldatii loru inse s'au portatu cā ori-care barbari. 18 ore au predatu averile locuitoriloru, au omoritu nu numai barbati capabili de a portā arme, ci si betrani nepitinciosi, femei si prunci. Se dice, cā generalii nu erau in stare de a infrenā furi'a soldatiloru, cari isi resbunā pentru omorulu ambadorului anglu si alu soșiloru sei, pāna candu n'au venitu alte regimente spre a-i infrenā si desarmā. Asia se dice; lumea inse vrea se scia, cā tōta acea devastatiune selbatea se intemplā cu invoirea pe subt mana a generariloru; cā-ci de acestea s'au mai intemplat multe in lume. La vederea aceloru atrocitati Jacob Chan, adeca domnitoriulu actualu din Afganistanu, renuntia la tronu, pe care ilu ocupase inainte cu câteva luni dupa mōrtea tata-seu, inse din grati'a angliloru; asia astadi afganii sunt dominati si administrati de soldatesc'a britanica, de John Bull (pe romanesce Ioanu Taurulu), precum sunt numiti anglii cātu in gluma, cātu in batjocura, pentru cā poporulu e destulu de brutale si bataiosu cā taurii.

Lumea erā fōrte aplecata se crēda si pāna acuma, cā in Afganistanu se batu in realitate anglii cu muscalii. Dēca s'ar fi mai indouitu cineva despre acestu adeveru, apoi astadi se va fi convinsu chiar' prin graiulu ministrului de externe alu Britaniei, cā bietii afgani au apucatu între tauri si ursi. Este adeca usu vechiu in Angli'a, cā la ocașuni solemne, in faci'a evenimenteloru mari, si cu atātu mai desu in epoce de alegeri noue in parlamentu, cei mai buni oratori dintre ministrii tienu pe la mese publice cātu unu discursu politicu, in care dau sama de activitatea loru, facu profesiuni politice, uneori tragu velulu de pe intrige diplomatice, revelandu secrete pāna atunci necunoscute. In 17 Octobru ministrulu de externe lord Salisbury, mergēdu la renumit'a cetate Manchester, ce are aprōpe ½ milionu de locuitori, cu sute de fabrici si cu 318 scōle, acolo densulu tiēnū la o mēsa data in onōrea lui, unu toastu sau mai bine o cuventare lunga de interessu europēnu. Scopulu ministrului a fostu a reversā lumina preste evenimentele aniloru din urma, a justificā totu mersulu politice guvernului, inse asia, in cātu se pōte dice cā cu acēsta elu aruncā pe faci'a Russei manusi'a, inculpandu-o de rapacitate si perfidia. Parte mare din cuventulu lordului Salisbury este si pentru natiunea noastră fōrte interessanta si multu instructiva, cā-ci adeca din aceea se cunōscē limpede, cā cu tōte promisiunile dulci facute de guverne, ar fi unu naucu cine ar crede in vreo pace durabila, cā-ci din contra, lumea traiesce si acuma numai intr'unu armistitiu, si nu se scie or'a, candu bai'a de sange va fi ērasi la ordinea dilei. Mai este inca si una alta cauza de a ne interessā, cā-ci Salisbury dice, cā Romaniei nu i-a prea pasatu de perderea Bassarabiei.*)

Dupace ministrulu combate politic'a opozitiunii se demitte la revelatiuni, precum cā: Angli'a ocupa insul'a Cipru in prevedere certa, cā Rusi'a este prea decisa a desfintiā imperiulu turcescu, nu numai in Europ'a, ci si in Asi'a: cā pentru apararea Bassarabiei de muscali nici o alta potere europēna nu a voitu a riscā nimicu si cā nici Romaniei nu i-a pasatu tare de ea.

Daca tractatulu dela St. Stefano erā se remana asia cum fusese inchieatu între Rusi'a si Turci'a, pericolele cele mai mari nu se poteau evita in viitoriu. O Bulgaria mare dela Salonicu si Adrianopole pāna la Varn'a si Burgas semnificā, cā Constantinopole nu se mai pōte tienea, tiermii marei negre erau se ajunga in potestate Russei, ēra prin acēsta dōmna adeverata a Bulgariei mari ar fi fostu totu Rusi'a pāna la marea adriatica.

Trecēdu la Turci'a, ministrulu Salisbury dice, cā n'au dreptate aceia, carii pretindu cā se introduca mai iute reformele, cā-ci acelea ceru bani multi si Turci'a e saracita. Recunōscē inse si Salisbury cā in Turci'a mai domina inca fanatismulu si lips'a de energia, care in cele din urma totu au se o ruinedie. Inse ori stā Turci'a ori cade, capulu lucrului este, cā Rusi'a cu nici unu pretiu se nu fia suferita a cuceri Constantinopolea, nici a strabate pāna la marea egeica (pāna la Greci'a). Mai de multu Angli'a nu a intrebatu, daca guvernulu unei tieri este bunu sēu reu, ci numai dēca interessulu Angliei si alu Europei cere, cā unele puncte strategice de inportantia vitala se fia ocupate si aperate in contra unui cuceritoriu violentu. Constitutiunea Poloniei fusese una din cele mai blastemate, si totusi acea tiēra s'a bucuratu 50 de ani de simpathiile Europei, numai din cauza cā erā considerata cā o fortarētia

*) In acestu punctu ministrulu Salisbury se afla in cea mai grōsa erōre. Red.

contra Russei. Pre cāndu Napoleonu I. ocupase Spani'a (1809), guvernulu acesteia erā celu mai scārnavu, coruptu si depravatu din tōte guvernele, si totusi Angli'a versā miliōne de bani si sange fōrte multu spre a scōte pe francesi din Spani'a. Guvernele adi sunt, mane nu sunt, si noi (anglii) in politic'a noastră nu avemu se fimu condusi in casuri cā acestea de simpathii si antipathii.

In acēsta epoca pericolulu celu mai mare erā se fia intinderea Bulgariei dela o mare pāna la alta. Pentru cā se nu se intemple acēsta, noi in tractatulu dela Berlin insarcinaramu cu misiunea pe o alta potere, care differe cu totulu de Turci'a, adeca pe Austro-Ungari'a. Daca Turci'a nu mai e in stare se impedece pe Rusi'a in calea ei de cucerire, eu am tōta increderea in Austro-Ungari'a, cā va stā la panda si i se va oppune. Ni s'a inputatu cā daca turcii nu mai potu resiste, de ce nu ajutaramu pe vreo nationalitate homogena cā se formēdie unu statu nou si tare. Nu amu ajutatu, dice Salisbury, cā nu amu avutu pe cine, pentru-cā între Dunare si Adriatica nu esiste nici-o nationalitate compacta, ci numai o amestecatura infricosiata de natiuni in starea prunciei. Ele au dreptu la simpathiile nōstre din diverse cause; cu tōte acestea ele sunt popōra neorganisate, cu totulu neapte de a resistā unei poteri militare precum este Rusi'a, care mai bine de 300 de ani inaintēdia cucerindu si subjugandu in tōte partile. Asia dara ar fi o nebunia a pretinde, cā natiuni mici se dea peptu cu Rusi'a.

Cei ce nu voiti se ve luati dupa teorii, ci dupa fapte complinite, cautati la casulu Romaniei. In Romani'a locuitorii avura celu mai tare temeiu de a voi se impedece trecerea armatei rusesci prin tiēra loru. Romanii nu au simpathii slave; ei se aflā in posesiunea unei independentie garantate de Europ'a; noi inse scimu cā romanii nu numai n'au impededatu trecerea armatei rusesci, dara inca in momentele cele mai grele ale resboiului sarira in ajutoriulu Russei. Eu nu inputu romaniloru acea fapta, pentru-cā debilitatea loru nu le a lasatu alta alegere.

De aci incolo dn. Salisbury defaima coruptiunea si tōte viciele turcesci, admira inse eroismulu loru militar, si crede cā daca s'ar potea vindecā coruptiunea, turcii totu aru fi celu de antaiu poporu in peninsul'a Balcaniloru spre a resiste Russei. Daca inse turcii nu voru mai fi in stare de a se oppune, ēca aci este Austro-Ungari'a; poterea sa armata ajunse pāna la pōlele Balcaniloru. Austro-Ungari'a dupa dn. Salisbury este in sinesi tare, si elu crede cā dela tari'a si independentia acestui statu va depinde pacea si stabilitatea in Europ'a; ēra daca Rusi'a ar atacā pe Austro-Ungari'a, in acestu casu ea nu se va bate singura, ci va fi ajutata si de altii.

In fine ministrulu face alusiune la scirile latite despre federatiunea Austro-Ungariei cu Germani'a; dupa aceea inchiaie cu cestiunea din Afganistanu si cu cea agraria, care in Britani'a mare se pōte asemenā cu o adeverata gangrena.

Din tōte acelea revelatini ale ministrului anglu invetiamu din nou, cā ura neinpacata domnesce între Angli'a si Rusi'a, si cā agitatiuni de acestea au de scopu a preparā spiritele, totuodata si pungile patriotiloru pentru vre-unu resboiu nou, dōra mai infricosiatu decātu tōte cātu au vediatu generatiunile de acum.

ACADEMIA ROMANA.

Sessiunea extraordinaria.

Processu-verbalu Nr. 36.

Din ultim'a siedintia dela 3/17 Iuliu 1879.

(Urmare.)

D. Chitiu in numele comisiunii speciale, presinta raportulu asupra donatiunii propusa de „Asociatiunea Craiovena“:

„Comisiunea insarcinata de d-vōstra cu esaminarea cestiunei donatiunii oferite Academiei Romane de *Asociatiunea Craiovena pentru desvoltarea invetiamentului publicu*, luandu in consideratiune scopulu ce si-a propusu acea Asociatiune, precum si modulu si conditiunile in cari si-a formulatu propunerea, a pronuntiatu in unanimitate urmatōrea opiniune, pe care am onōrea a o supune aprobarei d-vōstre, in calitate de raportoru:

1. A se acceptā donatiunea prin formule prescise de lege.
2. A se publicā celu antaiu premiu trienalu pentru a. 1883.
3. A se aduce multiamirea Academiei cātra *Asociatiunea donatōre*.
4. Premiulu va portā denumirea de: „*Premiulu Asociatiunei Craiovene pentru desvoltarea invetiamentului publicu*.“

Conclusiunile acestuiu raportu punendu-se la votu, sunt admise in unanimitate.

Se citește statulu de presentia alu membriloru la siedintiele Academiei, si se aproba.

Sectiunea literara, prin secretariului ei, inaintéda raportulu seu asupra premiului *Heliade-Radulescu*, in care se dice:

„Premiulu *Heliade-Radulescu* de 5,000 lei se va acordá in anulu 1882 celei mai bune dissertatiuni, in care se va studiá activitatea literara si pedagogica a lui *I. Heliade-Radulescu*, in raportu cu epoca anterioara (finele secolului XVII-lea cu *Ienachitia Vacarescu* si eruditii din *Blasiu*) si cu cea posterioara pâna la 1848.“

Celelalte conditiiuni ale acestui concursu voru fi cele stabilite pentru premiulu *Nasturelu-Herescu* (B) in Februarie la 1879 si specificate la cifrele 1, 2, 3, 4, 5 si 6 ale anuntului acelu concursu. Conditiiunea dela cifra 3 aflandu-se modificata prin art. . . . din regulamentul.

Conclusiunile se primescu.

Sectiunea literara, inpreuna cu cea istorica, raportéda si despre propunerea facuta de d. I. I. *Heliade-Radulescu* de a i se inlesni tiparirea opereloru parintelui seu; raportorulu loru se esprima astfelu:

„Sectiunea literara unita cu cea istorica, avendu in vedere propunerea d-lui *Heliade-Radulescu* fiulu, ce li s'a recomandat.

„Considerandu cá dupa statute Academi'a nu are missiune de a editioná carti si opere contimporane, cunoscutu publiculu.

„Considerandu cá nici premii nu póte dá, decâtu in conditiiunile prescrie de donatari si de statute.

„Pentru aceste cuvinte, suntemu de parere a se respinge.“

Acésta conclusiune se confirma de adunare.

Presedintele arata, cá in tóte materiile inscrise in program'a lucrariloru sesiunei, numai raportulu comisiunai insarcinata cu reformarea ortografiei pentru publicatiunile Academiei, nu s'a prezentatu inca.

D. Baritiu, presedinte alu acelei comisiuni, refere verbalu cá comisiunea n'a ajunsu pâna acum la nici unu rezultat definitivu, ivinduse intr'ensa opiniiuni fórt diverginti, si de altmintelega nepotendu tienea o serie continua de sedintie, din caus'a multeloru ocupatiuni publice si private ale membriloru ce o compuneau.

D. presedinte esprima dorinti'a, cá in sedintiele ordinare, comisiunea care este compusa in majoritate din membri presenti in capitala, se urmedie a se ocupá cu acésta materia, spre a se pune in mesura de a presentá o lucrare deplina la viitórea sesiune generala.

D. Sionu adaoge, cá totu acea comisiune, inpreuna cu intrég'a societate, ar potea fi insarcinata de a face in decursulu anului óre-care lucrari in sensulu revisiunei dictionariului si a veni in viitórea sesiune generala cu propuneri mai precisate asupra modulu cum s'ar potea face mai repede acea revisiune asia multu dorita.

„Ne mai fiindu la ordinea dilei nici o lucrare, presedintele invita pe secretariulu generale a dá lectura raportulu seu asupra lucrariloru din acésta sesiune. Acela suna:

„D-loru, puçinu mai lipsesce spre a se implini tocmai 12 ani, de candu guvernulu M. S. R. Domnitorulu nostru Carolu I a provocatu in capital'a Romaniei, prim'a Adunare a *Societatii literarie Romane*, compusa de unii din barbati culti ai intregii Romanimi, spre a se ocupá aci, cu totii la olalta, de cultur'a limbei nationale comune.

„Acea adunare a constituitu la 1867, *Societatea Academica Romana*, din care cei mai multi dintre noi amu facutu parte si care in decursulu unei esistentie modeste si adesea ori greu amenintiate, a cautatu se asiedie temeliele unui adevratu focariu alu culturei pentru Romani. Pâna la ce punctu ea a reusitu, cercandu prin diferitele esperimente terenulu solidu ce i erá necessariu, pentru scopulu ce isi propusesce, acésta nu este aci locul de a o cercetá cu de a meruntulu. Destulu ne va fi a spune, cá silintiele nepregetate ale Societatii Academice, au determinatu transformatiunea fericitá, ce ea încerca astadi, astfelu in cátu Academi'a Romana nu póte nici odata se uite, cá déca ea doresce sporirea ei actuala generóseloru si patrioticeloru dispositiuni luate in favórea ei de cátra potirile legiuitóre si esecutóre ale tierei, ea pururea trebuie se pastredie recunoscintia filiala *Societatii Academice*, din sínulu careia ea a purcesu.

„Dar' Academi'a Romana proclamata acum *Institutu nationalu*, in legile tierei, a simtitu de indata, cá i se cuvine a-si creá o positiune mai stabila, unu cercu de lucrari mai intinsu, o activitate mai continua.

„Spre a se satisface acestei noue datoritii inpusse Academiei prin situatiunea ei de astadi, si conformu unui votu prevedietoriu alu sesiunei din anulu trecut, membrii fostei Societati Academice au fostu convocati estimpu in sesiune extraordinarie, mai inainte de timpulu adoptatu pentru intr'unirile ei anuale.

„Indata dupa a nóstra intr'unire la 25 Maiu trecut s'a manifestatu legitím'a dorintia, immediatu urmata de fapt'a de a rechiamá printru noi, pe toti acei membrii, cari din cause diferite renuntiasera a mai luá parte la lucrarile societatiiei Academice.

„A fostu justa si intielépta acésta mesura, cá-ci ea ne a adusu indata contingentele pretioase ale mai multoru barbati luminati, adeca alu d-loru V. Alesandri, P. S. S. Fpiscopulu Melchisedecu, T. Maiorescu, M. Fontanin; precum si adesiunea d-lui A. Mocioni, remasu de asta data inca departe de noi numai din causa de sanetate.

„Intr'uniti dar', in numeru mai considerabilu decâtu in ori-care din sesiunile precedente, noi amu processu intr'o serie de 36 sedintie, pe de o parte la prepararea, la desbaterea si la votarea noveloru Statute si noului Regulamentu, care au se determine desvoltarea ceruta pentru Academi'a Romana, pe de alta parte la regularizarea financiara a Societatii noastre, precum si a altoru cestiiuni accessorie, care s'au prezentatu in cursulu sesiunei.

„Statutele nóstre votate definitivu cu $\frac{3}{4}$ din toti membrii Academiei, in sedinti'a din 21 Iuniu (3 Iulie) si compusa din 46 articoli, repartiti in trei parti, tractandu despre *organisatiune*, despre *presonalu* si despre

avere, si apoi *Regulamentulu* votatu la 30 Iuniu (12 Iuliu) in 97 articole, care desvólta si comentéda dispositiunile din Statute, a stabilitu in modu precisu organisatiunea Academiei.

„In trasuri generale voiu aminti aci, cá principalele innovatiuni sunt:

„1. Permanentia sedintieloru Academice in cursulu anului (odata pe septemana Vinerea dela 1 pâna la 4 óre p. m.) adaosu si nu substituita sesiunei generale, care de aci inainte se va tienea odata pe anu, dar' la o epoca mai inlesnitóre pentru cei mai multi din membri, adeca cu 25 dile inainte de septemana patimiloru.

„2. Initiativ'a celoru trei sectiuni (literaria, istorica si científica) ale Academiei, substituita in cele mai multe cestiiuni scientifique, celei a intregulu corpu, fara cá prin acésta se fia distrusa unitatea Academiei.

„3. Determinarea numerulu de 12 membri in sectiuni, ceea ce face unu totalu de 36 membrii pentru intregulu corpu.

„4. Incredintiarea sarcineloru de secretari ai sectiuniloru si acelea ale secretariulu generalu alu Academiei, unor membri alesi de sectiuni si de corpu Academicu pe câte 7 ani, pentru cá se se póta stabili o continuitate rationala in tóte lucrarile ei.

5. Repartirea fonduriloru, dobandite pâna astadi de Academia, in specii si categorii, corespunditóre pe deplinu cu destinatiunile acestoru fonduri.

„Tóte aceste reforme isi avea sorgintile loru in neajunsurile observate, in cursu de 12 ani, ale aplicarii vechiloru nóstre statute si regulamente.

„Se speramu cá ele voru aduce rezultatele asteptate. Negresitu cá din parte-ne cu totii ne vomu sili a le realisá. Unic'a pedeca la deplin'a desvoltare a activitatiei Academiei romane, va fi póte inca marginirea midilóceloru financiari de care ea dispune, si care din nenorocire sunt inca in mare disproporitiune cu dorintiele si aspiratiunile nóstre, precum si cu rezultatele ce publiculu astépta dela noi. Candu inse despre acésta se va fi convinsu pe de plinu publiculu, atunci potemu sperá cá in sínulu Academiei, considerata cá adevratulu focariu modernu alu luminiloru nationale, voru incurge totu asia de generóse si de abundante donatiuni, cá cele cu carii stramosii nostrii inzestrau odinióra monastirile, privite pe atunci cá unicele sanctuare ale luminii si ale patriotismulu.

„Academiei ii apartíne de acum inainte grij'a de a-si atrage prin lucrarile sale acea nemarginita incredere a natiunei, care singura va legitímá pe deplinu in ánimelututororu romaniloru, titulu inpunetoriu de *Institutu Nationalu* ce ea póta de acum inainte in legiuirile tierei.

„Noi toti, d-loru, amu lucratu in sesiunea de estimpu, preocupati de uniculu cugetu de a ne inlesni cátu mai bine pentru viitoru atingerea acestui scopu inaltu.

„Totu pentru aceea, indata dupa stabilirea noveloru nóstre dispositiuni regulamentare si spre a ne conformá totu-odata cu ele, amu crediulu indispensabilu a chiamá la puçinele locuri vacante printru noi, barbati pe care faptele ii au arétatu cá sunt petrunsi de inportanti'a datorieloru Academiei in sínulu natiunei romane, si specialisti invetiati, cari au lucratu pâna acum afara de Academia in diferitele ramuri ale sciintieloru esacte sau naturale si cari, in Academia voru gasi si mai multu indemn u a lucrá in acelasu sensu.

„Astfelu s'au alesu, in uniculu locu vacantu din sectiunea literaria, d. G. Chitiu, éra pentru completarea sectiunii scientifique, d. Em. Bacaloglu, d. Dim. Branza si Dr. Felix, professoru la universitatea din Bucuresci, Petru Poni, din facultatea de sciintie dela Jasi, N. Teclu, professoru de chemia in Vien'a si Paulu Vasici, meritosulu decanu de versta alu mediciloru romani de dincolu de Carpati.

„Timpulu abia ne a permisu de a cautá si mai departe asociati *onorari* si *correspondenti* ai corpulu nostru, totusi, in puçinele momente remase libere de alte urgente ocupatiuni, simtiemintele nóstre de distinctiune s'au raportatu asupra d-loru Th. Mommsen si Emilie Picot, dintre straini, asupra d-loru C. Bosianu si Gr. Gradisténu, dintre pamenteni, pentru cá se ii denumimu membri onorari; éra cá membrii corespondenti asupra d-loru Dr. Jarnik, Jos. Vulcanu si Spiru Haretu.

(Va urma.)

Sciri diverse.

— (Ferestri mici inchise, ruin'a sanetatiiei, scurtarea vietiei. Aerulu inputitu omóra). Primiramu dela unu preotu venerabile urmatori'a invetiatura:

On. Red. dela „Observ.“ se binevoiesca a publicá acestu comunicatu de interessu sanitaru! Trist'a experientia convinge cátu de multi ómeni de omenia romani se innéca in casele loru din caus'a ferestriloru mici si care nu se potu deschide in laturi, cá se se innoiesca aerulu din casa atátu de coruptu. Si apoi: Óre nu aerulu este prim'a conditiune a vietiei nostre? Am sperantia cá omenii cu sufletu voru reflectá la acésta inpregiurare trista, in cátu si pâna candu oficiele edili isi voru esecutá planurile sale de edificare (ceea ce merge anevoia din mai multe cause), pastorii sufletesci si inteligenti'a comunala, cari au mai dese atingeri cu poporulu, voru strabate la mintea acestuia, cá de aci inainte se nu'si procure atari ferestri ce nu se potu deschide la tóte ocasiunile de trebuintia, si cari totu inchise standu, grabescu bólele, epidemiele, stingédu vieti'a la mii si mii de ómeni! Unu preotu rom.

La acestea ne permitemu si noi se adaogemu câteva cuvinte, pre cátu éra acésta strimtóre de spatiu.

Constructiunea locuintieloru omenesci preste totu cere unu mare studiu; éra locuintiele satesci in parte mare a Europei si cu atátu mai virtosu in tierile corónei unguresci, in Romani'a, in Russi'a si in Turci'a, destépta mila, inse totudeauna insocita si de o drépta mania. Dara dupace reflectamu si esaminamu adeveratele cause ale orbiei si stupiditatiei omenesci, adeca causele barbariei, remane numai mil'a si dispore mani'a. Incependu dela selbaticii tígani laietii cari amblá tóta vietia loru in pielea góla, éra érn'a siedea in paduri si codrii neapropiati, unde se invelia in cenusi'a ce esia din focurile cumplite facute din arbori intregi, ajungemu la tíganiu corturari, de cari totu mai avemu, de aci la trogloditi sau cum le dicu in tierile nóstre colibari, hurubari, ori locuitori in bordeie, adeca scorbure sapate in pamentu, coperite totu cu pamentu pusu pe gradele; dela acestia venimu la cei ce'si facu asia numite case sau cascioare ce sémena mai multu cu stánele pastoriloru de oi, numai cátu sunt lipite cu lutu, dara ómenii locuescu in ele cu vitele la unu locu si fumulu ese pe usia, din care causa locuitorii ambla in casa totu plecati, cá se nu orbésca de fum, (Galiti'a, Poloni'a etc.); de aci trecemu la cei cu case de gradele sau si de bårne, atátu de scunde in lumin'a loru, in cátu persónele de statura mai inalta dau cu capulu in grinda, ferestrii mici si batute cu cuic, cá se nu le póta deschide, usi'a casei atátu de mica, in cátu si omulu de statura midilócia intrandu trebuie se se plece tare, cá se nu'si sparga capulu, cadisiór'a cu curechiu muratu totu acilea, cloca cu puisiori, purcelasi, uneori vitiei fatati de curendu, totu in casa cu ómenii, éra acestia inbulditi intre acei patru pareti câte 6 pâna in 12 persóne. Unu mare norocu pe unde mai sunt inca totu cuptóre de cele vechi, numite si camine, sau pe slavonesce camnitie, largi la gura, cu hornu (urloiu) totu largu, ce ese numai in podu, cá-ci facéandu-se in acelea focu, se produce in ele unu mare curentu de aeru, ajutatu de usi'a ce se inchide fórt reu, cá-ci este din câte trei scandurele abia inchieiete. In acestu casu inse vai de caseni, daca pe geruri mari se astupa hornulu cá se nu ésa caldur'a, cá-ci atunci ii „trasnesce“; adeca gazulu carbonicu desvoltatu din carbuni ii innéca in somnu. Mergemu inse si pe la orasie si cetati, prin stradele strimte, pintre canale puturóse, intramu prin asia numite suterane, inse tinéandu-ne de nasu. Se deschidemu apoi usile pe la cojocari, argasitori (dubelari, numiti tabaci in Romani'a), sapunari, carnatiari etc., prin cárciumele ordinare, pe unde te taia duhórea desvoltata din vinarsulu celu puturos si din fumulu de pipe (lulele) cu tabacu tíganescu, sau de sugari inecatórie de câte 1 cr. Tacemu de gramedile gunóieloru putrede, cum si de mortatiuni si hoituri aruncate in strade si alaturea drumulu.

Acésta este igien'a in tierile nóstre. Prin locuintie de acestea sunt condamnatu se intre mai virtosu preotii de ritulu orientale, éra de candu avemu si noi medici, si acestia. Amu cunoscutu ómeni tineri, prea aplecati a se face preotii, dara multimea locuintieloru inputite, in care sciá bine cá ar fi trebuitu se intre fórt desu, la bolnavi, la morti si cu alte ocasiuni, i-au abaturu dela vocatiunea ce'si alesera.

Éta unu campu largu de operatiune pentru doue generatiuni inainte; cá-ci éta totu aci causele mai multoru bóle din cele mai periculóse si alu infricosiatei mortalitati. Éta pentru ce d. e. in Ungari'a din pruncii dela 1—5 ani moru preste 50 procente. Asia este si in Romani'a.

Cursulu monetelor in val. austr.

Vien'a, 23 Octobre

Galbinii imperat. de auru	fl.	5.60 cr.
Moneta de 20 franci	„	9.36 „
Imperialu rusescu	„	9.35 „
Moneta germana de 100 marce	„	57.90 „
Sovereigns englesi	„	12.— „
Lira turcésca	„	10.58 „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„	— „

Inprumuturi ipotecari cu anuitati

acórdá institutul subsemnatu proprietariloru de imobilie in cetati si sate sub conditiiuni avantajóse astfelu, cá prin plat'a la semestru a unei sume totudeauna egal, in care sunt socotite si capitalu si interesse, intr'unu numeru determinatu de ani se sténgé intrég'a datorita. Aceste imprumuturi se dau

a) pe 10 ani fiindu a se responde in anuitate semestrali de fl. 7.36 cr. dela fl. 100 v. a.;

b) pe 15 ani cu anuitati semestrali de fl. 5.73 cr. dela fl. 100 v. a.;

c) pe 20 ani cu anuitati semestrali de fl. 5.05 cr. dela fl. 100 v. a.

Sub aceleasi conditiiuni institutul rescumpara pretensiuni ipotecari.

Informatiuni mai de aprópe, cum si formularie de cereri se dau la cerere verbalu ori in scrisu, gratiutu in Biroulu institutulu (Strad'a Bayer Nr. 1) cum si pe la toti agentii nostrii din afara.

Sibiu, 21 Octobre 1879.

„Albin'a“